

Innhold

FORORD	5
KAPITTEL 1 INNLEDNING	15
<i>Av professor dr.juris Anders Bratholm og professor dr.juris Ståle Eskeland</i>	
1 Begrepet justismord	15
2 Omfanget av justismord	16
3 Hva boken handler om	18
4 Tre kjente drapssaker som ikke behandles særskilt i denne boken	20
4.1 Liland-saken	20
4.2 Moen-sakene	21
KAPITTEL 2 REGLENE OM GJENOPPTAKELSE	23
<i>Av professor dr.juris Ståle Eskeland</i>	
1 Problemstilling. Oversikt over reglene	23
2 Strpl. § 391 nr. 1: Gjenopptakelse på grunnlag av nye bevis	26
3 Strpl. § 392 annet ledd: Gjenopptakelse fordi det er tvilsomt om den fellende dommen er riktig	29
4 Strpl. § 391 nr. 1: Gjenopptakelse på grunn av straffbare forhold	30
5 To særspørsmål	31
5.1 Tidsforløpet	31
5.2 Gjentatte forsøk på gjenopptakelse	32
6 Saksbehandlingen i Gjenopptakelseskommisjonen	33
7 Avsluttende kommentarer	34
KAPITTEL 3 HETLE-SAKEN	36
<i>Av advokat Egil André Berglund</i>	
1 Innledning	36
2 Påtalemyndigheten	38

3	Domstolene.....	41
4	Sammenfatning	43
KAPITTEL 4 HOEL-SAKENE		45
<i>Av professor dr.philos. Ragnar Bye</i>		
1	To justismord: Hoel-sakene 1903–51	45
2	Den første mordbrannsak.....	45
3	Ny mordbrannsak	47
3.1	Brannen.....	47
3.2	Lysetaken.....	47
3.3	Dommen.....	48
3.4	Forsøk på gjenopptakelser	48
3.5	Et nytt vitne.....	49
3.6	1948 – og kriminalreporter Fridtjof Knutsen	49
3.7	De viktigste momentene i begjæringen	50
3.8	Frifinnelsen.....	51
3.9	Erstatningssaken	51
3.10	Hva gikk galt?.....	52
4	«En ren grav»	53
KAPITTEL 5 EL ABTAH-SAKEN		54
<i>Av professor dr.juris Anders Bratholm</i>		
1	Innledning.....	54
2	Vanskelighetene med å få adgang til sakens originaldokumenter	55
3	Etterforskningen av saken.....	56
4	Tiltale og hovedforhandling.....	59
5	Anken til Høyesterett	59
6	Begjæringen om gjenopptakelse første gang	60
7	Annet forsøk fra El Abtah på å få dommen omgjort	63
8	Utredning om grunnlaget for å fremme ny begjæring om gjenopptakelse	64
9	Tredje forsøk på å få saken gjenopptatt.....	64
10	Gjenopptakelsessaken.....	67
11	Ny tiltale mot El Abtah	68
12	Hovedforhandlingen i den nye straffesaken.....	69
13	Sluttkommentar	70

KAPITTEL 6 BUMERANGSAKENE	73
<i>Av professor dr.juris Anders Bratholm</i>	
1 Innledning.....	73
2 Kritikken av politivoldsdelen i Volden og dens ofre	74
3 Granskingen	74
4 Reaksjonene på granskingsrapporten.....	75
5 Injuriesaken mot Morgenavisen i Bergen.....	76
6 Den nye undersøkelsen av maktovergrep i Bergen-politiet.....	76
7 Oslo-politiets etterforskning av Bergen-politiet	77
8 Svar i Lov og Rett på påstandene fremsatt av påtalemyndigheten og Oslo-politiet under pressekonferansen i Bergen i 1987	79
9 Politiets og påtalemyndighetens svar på Lov og Rett-heftet om Bergen-saken	80
10 Nærmere om etterforskningen av informantene, forskerne og andre med kritikk av Bergen-politiet.....	82
11 Nye injuriesaker	85
12 Forløpet av injuriesaken mot de to polititillitsmenn	85
13 Begjæringen om gjenopptakelse av bumerangsakene og utfallet .	87
14 Siste akt	88
15 Nærmere om forliket.....	89
16 Mediene.....	90
17 Hvorfor gikk det så galt i saken?	93
 KAPITTEL 7 SAKER OM SEKSUELT MISBRUK AV MINDREÅRIGE	 95
<i>Av lagmann og høyesterettsadvokat Trygve Lange-Nielsen</i>	
1 Seksuelt misbruk av barn og unge og sviktende rettssikkerhet ...	95
2 To myter om seksuelt misbruk av mindreårige	96
3 Eget engasjement	98
4 Misbruksbølgen i noen land.....	99
4.1 USA	99
4.2 Nederland	101
4.3 Tyskland	102
4.4 England	103
4.5 Danmark	103
4.6 Norge	104
5 Syv utvalgte norske saker om seksuelt misbruk av barn og unge	106

5.1	Innledning.	106
5.2	Hage-saken: De fornærmede bestred dommens riktighet.	106
5.3	Frantzvåg-saken: Sakkyndiges feilvurdering av troverdighet, kritikkverdig etterforskning og aktorat.	110
5.4	Åland-saken: Tilsidesettelse av frifinnende kjennelse.	113
5.5	Aftenposten-saken: Frifinnelse med fem mot fem stemmer.	114
5.6	Lahlum-saken: Usikkerhet ved de tre sentrale bevisene. RG 1999 s. 1506.	116
5.7	Bjørnsrud-saken: Uriktig legeerklæring var det vesentlige beviset.	119
5.8	Pedersen-saken: Når domstolene ikke vil.	121
6	Hvorfor har det gått galt i så mange saker?	127
7	Hvor mange uskyldige er blitt dømt for incest og seksuelt misbruk av mindreårige?	130
8	Grunnlag for kritikk?	132
8.1	Problemstilling.	132
8.2	Sviktet dommerne?	132
8.3	Sviktet psykologene og psykiaterne?	135
8.4	Sviktet barnelegene?	136
8.5	Sviktet hjelpeapparatet?	138
9	Vitnepsykologenes betydning.	139
10	Falske minner.	142
11	Uskyldig dømt som ikke kan hjelpes.	143
12	Risikoen for fortsatt domfellelse av uskyldige.	144
13	Avsluttende kommentar.	147
KAPITTEL 8 SAKKYNDIGE OG JUSTISMORD.		148
<i>Av professor dr.med. Trond Eskeland</i>		
1	Innledning.	148
2	Behovet for sakkyndige i straffesaker.	149
3	Begreper som gjelder sakkyndige og sakkyndiges arbeid.	151
4	Organiseringen av sakkyndighetsarbeidet i Norge.	153
4.1	Innledning.	153
4.2	Rettsmedisinske institutter ved universitetene.	153
4.3	Folkehelseinstituttet.	154
4.4	Kripos.	154

4.5	Oppsummering	155
5	Sakkyndiges oppgaver i straffesaker	155
5.1	Undersøkellesfasen	155
5.2	Tolkningsfasen	156
5.3	Den sakkyndiges skriftlige rapport	159
5.4	Ekstern kvalitetssikring av de sakkyndiges rapport	161
6	Kvaliteten på sakkyndiges uttalelser i straffesaker. Artikkel i tidsskriftet Science	162
7	Forslag til forbedringer av de sakkyndiges rolle i straffesaker. . .	165
7.1	Innledning.	165
7.2	Reell sakkyndighet og sertifisering	166
7.3	Utforming av mandat og egenerklæring fra den sakkyndige	167
7.4	Ekstern kvalitetskontroll	168
7.5	Sakkyndiges muntlige forklaring for retten	168
7.6	Større organisatoriske endringer	169
7.7	Finansiering av rettssakkyndige oppgaver	171
8	Oppsummering. Sakkyndige og justismord.	171
KAPITTEL 9 BEVISVURDERING OG JUSTISMORD		173
<i>Av professor dr.juris Ståle Eskeland</i>		
1	Krav til grunnlaget for en sikker overbevisning om skyld.	173
2	Bevis kategorier inndelt etter art og sannsynlighet	174
3	Sikkert bevis	175
4	Utelukkelsesbevis.	175
5	Sannsynlighetsbevis.	177
6	Tallfesting av sannsynlighet og antakelser om sannsynlighet basert på skjønn	177
7	Generell sannsynlighet og sannsynlighet i det enkelte tilfellet ..	181
8	Særskilt om tekniske bevis	185
9	Særskilt om vitnebevis.	186
10	Enkeltbevis og vurdering av det samlede bevis materialet	189
11	Mot et paradigmeskifte – en ny tenkemåte – når det gjelder bevisvurdering i straffesaker	190

KAPITTEL 10 MEDIENE OG JUSTISMORD	193
<i>Av professor cand.polit. Rune Ottosen</i>	
1 Innledning.	193
2 Justismord – et samfunnsproblem.	194
3 Fritz Moen-sakene	197
4 Domstolene – et underdekket område i pressen.	199
5 Pressens selvstendige etterforskning.	199
6 Nye sjangre og digitalisering	200
7 Kriminalitetsbekjempelse i et maktperspektiv.	201
8 Journalister og advokater	203
9 Pressen og domstolene	204
10 Liland-saken som eksempel.	205
11 Hetsen mot kritikerne.	209
12 Paralleller mellom bumerangsakene og Liland-saken	211
13 Konkluderende merknader	215
KAPITTEL 11 RETTSSIKKERHET OG JUSTISMORD	216
<i>Av professor dr.juris Anders Bratholm og professor dr.juris Ståle Eskeland</i>	
1 Problemstillinger	216
2 Årsaker til justismord	216
2.1 Feil bevisbedømmelse	216
2.2 Uriktige sakkyndige erklæringer	219
2.3 Tunnelsyn	220
3 Hva kan gjøres for å redusere antallet justismord?	222
KAPITTEL 12 RETTSPRAKSIS OM SEKSUELT MISBRUK AV MINDREÅRIGE	226
<i>Av lagmann og høyesterettsadvokat Trygve Lange-Nielsen</i>	
1 Innledning.	226
2 Ni saker hvor usanne beskyldninger ble trukket tilbake	227
2.1 Nordsjøarbeider-saken, Rt. 1997 s. 995	227
2.2 B. Hansen-saken	227
2.3 Stensvold-saken	229
2.4 Klepp-saken	230
2.5 Fredriksen-saken	231
2.6 Olsen-saken	232

2.7	Landro-saken	233
2.8	Foreldre-saken	234
2.9	Hans Hansen-saken	236
2.10	Oppsummering	238
3	Tretten saker hvor uriktige legeerklæringer var en vesentlig del av grunnlaget for domfellelse	238
3.1	Teigen-saken, Rt. 2003 s. 940	238
3.2	Familie-saken	242
3.3	Amundsen-saken	245
3.4	Robert Hansen-saken	247
3.5	Grimsson-saken	249
3.6	Finstad-saken	252
3.7	Hornberg-saken	255
3.8	Borge-saken	258
3.9	Knutsen-saken	262
3.10	Eilertsen-saken	264
3.11	Henriksen-saken	266
3.12	Kvam-saken	267
3.13	Stensen-saken	268
3.14	Oppsummering	270
4	Fire saker uten domfellelse av påstått misbruker	271
4.1	Innledning	271
4.2	Gauldal-saken	271
4.3	Solør-saken	272
4.4	Oslo-saken	273
4.5	Psykolog-saken	274
4.6	Oppsummering	274
	Litteratur: Bøker og artikler	276
	Lovforarbeider	279
	Forfatteromtaler	282
	Navneregister	284
	Stikkordregister	288